

Johans Sebastiāns Bahs – polifonijas meistars

1. Aplūko uzskates līdzekli “Fūga”, seko līdz krāsām, vēro, kurā balsī izskan galvenā tēma! Ritmizē galveno tēmu!

1.1. Klausies J. S. Baha skaņdarbu ērģelēm “Tokāta un fūga re minorā”, vēro mūzikas vizualizāciju un analizē mūzikas un vizuālā tēla mijietekmes!

Melodija _____

Reģistrs _____

1.2. Izlasi ziņu! Raksturo “Tokātas” sākuma melodiju! Izlasi atgādnē, kas ir polifonija, raksturo fūgas pamattēmu!

Tokāta – brīvas formas virtuozs skaņdarbs taustiņinstrumentiem.

Fūga – daudzbalsīga skaņdarba forma, kuras pamatā parasti ir viena tēma, kas fūgas gaitā imitāciju veidā izskan visās skaņdarba balsīs.

Tokāta un fūga re minorā ir skaņdarbs ērģelēm, kuru komponējis Johans Sebastiāns Bahs aptuveni 1708. gadā Veimāras periodā, būdams baznīcas ērģelnieks.

Šo skaņdarbu bieži saista ar melodramatiskiem skatiem filmās. Skaņdarba manuskripts ir pazaudēts, bet darbs tiek atskaņots, pateicoties Baha skolniekiem, kuri to atjaunoja pēc atmiņas.

1.3. Noskaties un noklausies citu J. S. Baha “Tokātas un fūgas re minorā” izpildījumu!

Kādas atšķirības var tajā saklausīt, salīdzinot ar iepriekšējo izpildījumu? Kādu vizuālo tēlu tu vari iztēloties?

1.4. Noklausies vēl vienu populāru komponista J. S. Baha skaņdarbu “Badinērija”! Salīdzini to ar iepriekšējo skaņdarbu un raksturo, kā atšķiras mūzikas noskaņa un tēls! Uzraksti, kādi mūzikas izteiksmes līdzekļi to rada!

2. Iztēlojies, ka esi pārcēlies ar laika mašīnu uz citu gadsimtu, kad dzīvojis komponists Johans Sebastiāns Baha! Aplūko attēlus, kuros redzama Leipciga (1) un senā Rīga (2)! Klausoties iedomājies, ka tu pastaigājies pa Rīgas ielām, dzirdi katedrāles zvanu skaņas, redzi logos mirguļojošas svečīšu liesmas! Iztēlojies, kā tika svinēti Ziemassvētki J. S. Baha laikā! Izlasi ziņu, kāda bija J. S. Baha oratorijas atskaņošanas tradīcija Leipcigā un klausies viņa “Ziemassvētku oratorijas” fragmentus (1:00; 10:49; 1:12:01)! Ieklausies fragmentu noskaņās, kā izpildītāji (balsis un instrumenti) viegli un lokani izpilda barokālos izrotājumus mūzikā!

Oratorija – vairākdaļīgs lielas formas skaņdarbs korim, solistiem un orķestrim. Atšķirībā no operas, oratorija paredzēta koncertizpildījumam. Saturā ir vēsturisks vai reliģisks sižets.

Baroka mūzikas meistara Johana Sebastiāna Baha “**Ziemassvētku oratorija**” ir apjomīgs vēstījums par Jēzus dzimšanu un ar to saistītiem notikumiem. Oratoriju veido sešas daļas. “Ziemassvētku oratorijas” pirmatskaņojums notika divos **Leipcigas** nozīmīgākajos dievnamos – **Sv. Toma baznīcā** un **Sv. Nikolaja baznīcā** paša komponista vadībā un, saskaņā ar Johana Sebastiāna Baha ieceri, ilga vairākas dienas. Katrā no oratorijas sešām daļām stāstīts par kādu konkrētu notikumu. Oratorijas **pirmā daļa** izskanēja **pirmajos Ziemassvētkos** (1734. gada 25. decembrī), **otrā** un **trešā daļa** – **nākamajās dienās**, **ceturtdā daļa** ieskandināja **jauna gada atnākšanu**, **piektā daļa** – **gada pirmo svētdienu** un **sestā kantāte** noslēdza šo ciklu, izskanot tieši **Zvaigznes dienā** (1735. gada 6. janvārī). Domājams, ka šāda atskaņošanas prakse saglabājās līdz pat 19. gadsimtam, kad tika ieviesta tradīcija “Ziemassvētku oratoriju” uzvest vienā vakarā, un nereti atskaņot nevis visas sešas tās daļas, bet gan īpaši izvēlētu fragmentu “izlasi”.

3. Klausies un analizē J. V. Mēdera skaņdarbu *Got, mein herc ist berrait* (41:40; baroka orķestra *Collegium Musicum Riga* un kora *Collegium Choro Musici* jubilejas koncerts)! Kāds ir mūzikas raksturs un noskaņa? Raksturo skaņdarba melodiju! Kā tev šķiet, kāpēc ir tik mazs izpildītājsastāvs?

Johans Valentīns Mēders bija baroka laika vācu komponists, ērģelnieks un dziedātājs, kurš 1700. gadā ieradies Rīgā un nodzīvojis te līdz mūža beigām (1719), bijis Rīgas Doma ērģelnieks.

3.1. Izlasi ziņu! Pasvītro galvenās baroka mūzikas iezīmes! Atrodi atbildi jautājumam par izpildītājsastāvu!

Baroka laikā strauji uzplauka instrumentālā mūzika. Baroka orķestri veidoja galvenokārt stīgu instrumenti (vijoles, alti, čelli, kontrabasi), kurus dažreiz papildināja daži koka vai metāla pūšaminstrumenti. Baroka mūzikas raksturīgākais pavadījuma veids ir **basso continue** grupa. To spēlē viens instruments – parasti **klavesīns** vai instrumentu grupa, kurā ietilpa **viola da gamba**, **čells** vai **kontrabass** un **teorba** (lautai līdzīgs strinkšķināmais instruments ar garāku taisnu kātu). **Basso continue** grupa pildīja diriģenta funkciju – visbiežāk tas bija klavesīnists-kapelmeistars, kurš vadīja pārējos mūziķus.

Baroka mūzikai ir raksturīgi bagātīgi izrotājumi: trilleri, ātras augšupejošas un lejupejošas gammveida pasāžas, lēcienveida melodijas motīvi, plašas un izvērstas kadences ar improvizācijas elementiem. Attīstījās un pilnveidojās mažora un minora sistēma.

4. Klausies kādu Ziemassvētku dziesmu (pēc izvēles) un dziedī līdzī!

4.1. Izvēlies un uzraksti savu Ziemassvētku dziesmu sarakstu, kuras tu vēlētos dziedāt vai atskaņot koncertā skolā!

5. Noklausies Baha/Guno *Ave Maria* (2:06–4:20)! Uzraksti savas pārdomas par šo izpildījumu, raksturo skaņdarba melodisko līniju, dziedātāja balss tembru, izpildījuma manieri!